Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket
Kehitysosasto
Nina Immonen

Lausunto

TIV/1061/2022
TIV-AK-2022-8304

7.10.2022

Eduskunta
Lakivaliokunta

1061/2022: Kirjallinen asiantuntijalausunto

Asiantuntijalausuntopyyntö: HE 147/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Pyydetty lausunto

Tuomioistuinvirastolta on pyydetty lausuntoa lakivaliokunnan toimialaan liittyvistä seikoista, erityisesti liittyen seuraamuksiin, oikeusturvaan, vahingonkorvaukseen sekä suhteesta rikosasioiden käsittelyyn ja rikosprosessiin.

Tuomioistuinten keskushallintoviranomaisena Tuomioistuinvirasto keskittyy lausumaan erityisesti viraston ydintehtävien ja -toimintojen kannalta, mikä merkitsee, että lausunnossa otetaan kantaa lähinnä resurssikysymyksiin ja/tai tuomioistuinten toimintaedellytyksiin yleisesti vaikuttaviin seikkoihin.

Lainkäyttöön liittyvien vaikutusten osalta Tuomioistuinvirasto viittaa Helsingin käräjäoikeuden lakivaliokunnalle antamaan lausuntoon.

Esityksen sisällöstä tuomioistuinlaitoksen näkökulmasta

Kuten esityksessä todetaan, ehdotettavalla lailla on vaikutus myös yleisten tuomioistuinten tehtäviin, joissa lain mukaiset vahingonkorvaus- ja hyvitysvaatimukset käsiteltäisiin. Ilmoituskanavan kautta tulevat ilmoitukset voivat johtaa jatkotoimenpiteisiin, kuten oikeuskäsittelyihin yleisissä tuomioistuimissa tai hallinto- ja erityistuomioistuimissa. Rikosasioiden lisääntyminen vaikuttaa myös niitä käsitteleviin yleisten tuomioistuinten asiamääriin.

Tuomioistuinlaitoksen resurssitarve vuodesta 2023 alkaen on arvioitu 70 000 euroksi vuosittain järjestelmän ylläpitämiseen ja asioiden käsittelyyn.

Esityksessä todetaan, että uuden lainsäädännön vaikutuksia asiamäärien kehitykseen on seurattava, minkä jälkeen resurssiarviot voidaan tehdä. Tuomioistuinvirasto toteaa, että koska ennakollista vaikutusten arviointia ei ole tehty, vaikutus-

ten tosiasiallisen seurannan merkitys korostuu. Uudesta lainsäädännöstä aiheutuvien asioiden voidaan arvioida olevan laadultaan keskivertoa vaativampia, mikä on otettava huomioon tuomioistuimille aiheutuvan lisätyön määrää arvioitaessa.

Erityisesti tietosuojasta

Tuomioistuinviraston tietosuojavastaava on arvioinut ehdotetun uudistuksen tietosuojavaikutuksia seuraavasti.

Ehdotetun lain 7 §:ssä säädetään, minkälaiset ilmoitukset kuuluvat nyt lausunnon kohteena olevan lain alaan. Ehdotetun lain 32 §:n 2 §:ssä säädetään siitä, miten tulee toimia, jos tällainen ilmoitus otetaan muuta kautta vastaan. Kun tietosuojasääntelyn alaan kuuluvat rikkomukset kuuluvat 7 §:ssä säädetyn ilmoitusmenettelyn piiriin, olisi nyt ehdotetun lain osalta syytä kuitenkin tehdä selkeä rajaus sen osalta, että tietosuoja-asetuksen 38 artiklassa säädetyt rekisteröityjen yhteydenotot tai muut tietosuojasääntelyssä mainitulle tietosuojavastaavalle (mm. tietosuoja-asetus 37–39 art.) toimitetut havainnot eivät sellaisenaan johda vielä nyt ehdotetussa laissa tarkoitetun ilmoitusprosessin aktualisoitumiseen. Tämä on merkityksellistä tietosuojavastaavan työhön liittyvän luottamuksellisuuden kannalta. Tietosuojavastaava voisi kuitenkin välittää erikseen yhteydenottajan pyynnöstä yhteydenoton edelleen ilmoituskanavaan.

Esityksessä todetaan, että ”Valtiovarainministeriön mukaan ilmoittajan suojelua koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä tavoitteena on hankkia valtionhallinnolle ns. sisäinen tekninen ilmoituskanava väärinkäytösten ilmoittamista varten.”. Lausunnon kohteena olevasta esityksestä käy hyvin ilmi se, että ilmoittajansuojelua koskevan toiminnan keskiössä ovat muun muassa henkilötiedot, joiden yhteydessä ilmaistaan epäilys lainvastaisesta toiminnasta. Esityksen mukaan ilmoitusmenettelyssä käsiteltävät tiedot ovat pääosin salassa pidettäviä ja voivat tämän lisäksi sisältää tietosuojasäännösten näkökulmasta ns. korotetun suojausvaatimuksen (tietosuojalain 6 §:n 2 mom.) piirissä olevia erityisiä, arkaluonteisia sekä rikostuomioita ja rikkomuksia koskevia tietoja. Suotavaa olisi, että Valtiokonttorin valtionhallinnolle tarjoama ilmoituskanava olisi suojauksen tasoltaan edellä mainittujen tietojen käsittelyyn sopiva. Nyt hankitun järjestelmän osalta ainakin oikeusministeriön hallinnonalalla on ollut voimassa ohjeistus, jonka mukaan kyseisessä järjestelmässä ei tulisi käsitellä tai kerätä sensitiivistä tietoa. Ohjeistuksen mukaan myös henkilötietojen tarkoituksetonta keräämistä tulisi ko. järjestelmän avulla välttää. Tämän vuoksi Valtionkonttorin hankkiman teknisen ilmoituskanavan käyttöönotto ei ole ongelmatonta ja Tuomioistuinvirastolle aiheutuu lisäkustannuksia muun ratkaisun kartoittamisesta, selvittämisestä ja käyttöönotosta niin sen oman, kuin tuomioistuimille tarjottavan ilmoituskanavan osalta.

Ylijohtaja Riku Jaakkola

Erityisasiantuntija Nina Immonen